

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD)
Postboks 8036 Dep,
0030 OSLO

16. April 2015

Uttalelse fra Nasjonal institusjon for menneskerettigheter i forbindelse med høring av Norges første rapport til FN konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

Det vises til høringsbrev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) av 05.03.2015 med utkast til Norges første rapport til FN komiteen som overvåker konvensjonen (CRPD-komiteen).

Norsk senter for menneskerettigheter (SMR) ved Universitetet i Oslo, har inntil videre status som Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NI) i henhold til kongelig resolusjon av 21. september 2001. Dette gir senteret en formell rolle i overvåkingen av menneskerettighetene nasjonalt i henhold til FNs såkalte Paris-prinsipper.

Vi ønsker i det følgende å fremheve to tema som bør inntas/utdypes i statens rapport. Det gjelder menneskerettigheter i sykehjem og bruk av tvang i psykiatrien.

NI har nylig publisert en [temarapport: Menneskerettigheter i norske sykehjem](#). Tallene viser at det i Norge bor drøyt 41 000 mennesker på sykehjem. Det utgjør den største institusjonspopulasjonen i Norge. Beboere i sykehjem er en stor gruppe med mangfoldige og sammensatte hjelpebehov. Det antas at 80 prosent av beboerne i norske sykehjem har demens, og at ca. 70 prosent har psykiske lidelser. Vi mener CRPD har særlig relevans for personer med demens og mennesker med psykiske lidelser. Det er en uavklart problemstilling i hvilken utstrekning CRPD også vil gjelde andre beboere i sykehjem.

Temarapporten fremhever tre aktuelle menneskerettighetsspørsmål og aktuelle utfordringer som finnes i norske sykehjem Disse er:

- 1) frihet fra mishandling og nedverdiggende behandling
- 2) frihet fra vilkårlige inngrep i den personlige integritet, og
- 3) rett til forsvarlige helse- og omsorgstjenester, både fysisk og psykisk.

Foreløpige reaksjoner som vi har fått fra stortingspolitikere, helse- og omsorgsdepartementet, helsedirektoratet, fra noen fylkes- og kommunale myndigheter samt sykehjem, indikerer at det er en klar anerkjennelse av eksisterende utfordringer.

En av anbefalingene i temarapporten er at både norske myndigheter og sivilt samfunn bør inkludere forholdene i norske sykehjem i sin internasjonale rapportering. Vi ønsker herved å gjenta vår anbefaling og ber departementet om å omtale aktuelle problemer i denne sektoren i Norges første rapport til CRPD.

Videre vil vi anbefale at statens rapport også fokuserer i større grad på bruk av tvang i psykiatrien. Mottatt utkast til Norges første rapport til CRPD kan med fordel utdype denne problemstillingen nærmere. NI har omtalt behovet for å redusere tvangsbruk i psykiatrien i sin Årbok om menneskerettigheter i Norge 2012. Vi viser i den forbindelse til [Årbok om menneskerettigheter i Norge 2012](#), s. 43-47.

Vi noterer at departementet i sitt utkast (s.30) sier at man vil avvente resultatene av den pågående nasjonale strategien for økt frivillighet i psykiske helsetjenester før det vurderes større lovendringer på området som anbefalt bl.a. i NOU 2011:9. Idet helseministeren i Stortinget 22.04.2013 fremholdt at måloppnåelse vil bli vurdert på grunnlag av helseforetakenes (så vidt vi skjønner, årlig) innrapporterte resultater, etterlyser vi informasjon om foreløpige funn. Alternativt, etterlyser vi en synliggjøring av når, og på hvilket grunnlag, en gjennomgående analyse av måloppnåelse vil finne sted.

Vennlig hilsen,

Kristin Høgdahl
Fungerende leder av Nasjonal institusjon

Ilia Utmelidze
Seniorrådgiver